

CONACUL MIC ȘI PARCUL DE LA BUFTEA AL FAMILIEI ȘTIRBEY

Oana Marinache

Abstract

Buftea Estate of Știrbey Family

In the 19th century Bibescu-Știrbey boyard family gave Wallachia two important rulers who happened to also be brothers: George D. Bibescu (1842-1848) and Barbu D. Știrbey (adopted by his uncle in order to take over Știrbey legacy and name, ruled between 1849-1853, 1854-1856). The latter one impressed Bucharest by having his residence in Podul Mogosoaiei (now Calea Victoriei) renovated by a foreign architect, Michel Sanjouand, adopting neoclassical style and acquired in 1845 an important estate close to the capital, Buftea. Buftea estate lies in a wonderful natural environment - that used to be part of an important forest called Codrul Vlăsiei - and has a view to Colentina Lake; during the years it has been the setting of numerous hunting, riding, wandering, sports and high life events. The article brings to public attention new discoveries in the archives regarding a (neo) classical pool-fountain built in 1844 (no longer existing today) by Barbu D. Știrbey and a small house also in neoclassical style. Based on the style and on the fact that Barbu D. Știrbey also founded a church in the village close to Buftea in 1850, my hypothesis is that this residence was his. The fortunes of Buftea and of Știrbey family across three generations - continued by princes Alexandru B. Știrbey (1837-1895) and Barbu Al. Știrbey (1872-1946) - until the second world war have been interdependent: they founded/built a cottonwool factory, cannery, dairy farm, mill, greenhouses, gardens, hospital, schools, train station.

Key words: Știrbey boyard family, Buftea estate, neoclassical pool-fountain, neoclassical small house

Proprietăți ale familiei Știrbey în zona Colentina sunt atestate încă de la începutul secolului al XVII-lea: mănăstirea de călugări Cernica care „s-a fondat de marele vornic Cernica Știrbei¹ la a. 1608, având hramul Sf. Nicolae”² și se pare că ar fi existat și o mănăstire de maici „înființată de jupânesa Chiajna, soția vornicului Cernica Știrbei”³. În primul deceniu al secolului al XIX-lea, vornicul Barbu Constantin Știrbey (?-1813) avea terenuri în zona mai apropiată Bucureștiului, pe care le va vinde familiei Ghica care, lărândul ei, le va comasa în proprietatea Ghica-Tei Colentina, unde se va construi în 1822 palatul în stil neoclasic⁴.

¹ Familia sa era atestată din secolul al XV-lea sub denumirea de Izvoranu.

² C. Alessandrescu, *Dicționarul geografic din Ilfov*, Socecă, București, 1892, p. 113.

³ *Ibidem*, p. 114.

⁴ „...moșia noastră domnească Colentina ce se află în apropiere de București și care este lipită de o alta, ce am

Nu se cunosc în zonă alte proprietăți ale familiei Știrbey până în 1832, după aceea satul Buftea de Jos cu 125 locuitori intră în posesia lor. La 13 martie 1845 are loc un schimb de moșii între Barbu D. Știrbey (1799/1801–1869) și mănăstirea Radu Vodă din București: *"o moșie ce se numește Flămânzeni sau Buftea, locuită de una sută clăcași"*.⁵ În 1850 domnitorul și soția sa, Elisabeta, ctitoresc biserica Adormirea Maicii Domnului. Mărturii orale⁶ îi atribuie tot domnitorului Casa mică ce se mai poate vedea și astăzi, puternic transformată (beton, termopane), la intrarea pe proprietatea Știrbey.

La jumătatea secolului al XIX-lea moșia Buftea avea 1334 ha. În testamentul doamnei Elisabeta Știrbey din 1874 se vorbește despre trecerea moșiei în proprietatea fiului ei, Alexandru B. Știrbey (1837-1895): *"j'ai donné à mon fils Alexandre par acte du 24 avril 1859 la terre Boufta ou Bucoveni sur laquelle il a fait des constructions et des ameliorations importantes auxquelles je n'ai eu rien contribué"*.

La reforma din 1864 primesc despăgubire pentru 2216 pogoane, casa arendașului, magaziile de zid, două locuri în sat, hanul din Buftea, locul pentru adăpatul vitelor lângă biserică⁸. În perioada 1863-1864 are loc construirea palatului mare după modelul unei cabane elvețiene la comanda prințului Alexandru Barbu Știrbey.

În 1870 acesta înființează o fabrică de conserve ce va aduce prosperitate familiei, dar și regiunii prin aflusul de forță de muncă. Posibil ca ea să fi suferit modificări majore în jurul anului 1903. În 1872 se deschide linia de cale ferată București – Ploiești pe care se afla stația Buftea, între Chitila și Periș. De remarcat că se va trage o linie specială până în apropierea palatului, după cum aflăm din relatarea privind serbarea câmpenească (garden party) din aprilie 1909: *"trenurile speciale merg pe linia ferată particulară a palatului și se opresc la peronul provizoriu instalat în dosul castelului"*.⁹

Din timpul războiului pentru independență există mărturii că personajele feminine ale familiei s-au ocupat de ajutorarea răniților. Se pare că spitalul a funcționat până în 1925¹⁰. În Buftea prin grija familiei, au mai fost făcute un dispensar și baie publică, casa medicului, garaj pentru salvare în actualul sediu al farmaciei. În timpul primului război mondial a lucrat ca doctor și poetul Vasile Voiculescu care va deveni prietenul prințesei Nadeja Știrbey și primul traducător al poeziilor din limba germană ale acesteia.

cumpărat de la răposatul Constantin Barbu Știrbey " în C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. 3, Editura Junimea, Iași, 1973, p. 80.

⁵ Nicolae Rococeanu, Matei Ioachim, Ion Ionescu, *Monografia orașului Buftea, jud. Ilfov*, vol I-II, Buftea, 1999, p. 35.

⁶ Mărturie orală din 15 octombrie 2010, Mihaela Stoica, studentă la Facultatea de Teoria și Istoria Artei. A stat de vorbă cu persoane care au lucrat pe moșie înainte de 1945.

⁷ B.A.R., Mss., fond Știrbey, I Acte 24, f. 6, testamentul doamnei Elisabeta Știrbey din 7 septembrie 1874, limba franceză.

⁸ Nicolae Rococeanu, Matei Ioachim, Ion Ionescu, *op. cit.*, p. 48.

⁹ "Universul", 11 aprilie 1909.

¹⁰ *"În timpul războiului am stat la țară. Bunica mea a înființat un spital la Buftea, cu 20 de paturi. Bolnavii și răniții erau îngrijiți de medicul căruia bunica îi asigurase prin testament slujba la Buftea."* Elisa Brătianu, I. C. Brătianu, în *Memorii involuntare*, Ed. Oscar Print, București, 1999, p. 43 și *"Aci, în timpul resbelului din 1877, s-a înființat de principesa Maria Știrbei un spital pentru oștenii răniți (reg.)."* în C. Alessandrescu, *Dicționarul geografic din Ilfov*, p. 97.

În perioada interbelică doctorul familiei și al localității a fost Moscovici, iar dispensarul îi purta numele¹¹.

În 1892 Alexandru B. Știrbey deținea în satul Buftea 2.350 ha și cultiva 1.030 ha, restul fiind pădure. Moșia Buftea Bucoveni este evaluată în 1900 la 2.241.820 lei¹².

Barbu Al. Știrbey (1872-1946)¹³ va rămâne, la vârsta de 23 de ani, în 1895, moștenitorul proprietăților din București și Buftea și se va căsători, în același an, la Geneva, cu verișoara sa de gradul al II-lea, Nadeja Bibescu (1876-1955)¹⁴. Primii ani ai cuplului Barbu-Nadeja se desfășoară în spațiul proprietății de la Buftea, aici venind pe lume cele patru fiice ale lor: Maria, Nadeja, Elisa și Ecaterina.

În jur de 1902-1903, Barbu Al. Știrbey înființează fabrica de vată și pansamente și se va ocupa și de agricultură și va face din ferma sa una model: *„În ciuda greutăților de care s-a lovit și a nerentabilității dela început, a înființat o fabrică de vată, o fabrică de conserve, instalații de vinificare, și a dat o dezvoltare remarcabilă exploatării fermiere și în deosebi a floriculturii și pomiculturii”*¹⁵.

Pe proprietate sau în localitate mai sunt amintite și alte construcții datorate familiei Știrbey: fabrica de lapte, oțetăria, primăria veche, tribunalul¹⁶. Ca urmare a răscoalei din 1907, familia oferă benevol sătenilor 250 ha pentru pășune comună¹⁷.

Apropierea de familia moștenitoare a României, începută din 1907, culminează în 1909 cu evenimentele prilejuite de împlinirea a 60 de ani de viață ai regelui Carol I și de vizita prințului moștenitor al Germaniei. În data de 22 aprilie 1909, după ce cu două zile înainte participase la o serată la palatul Știrbey din Calea Victoriei, prințul moștenitor al Germaniei este invitat de familia regală și familia Știrbey la moșia de la Buftea. Alegerea celor două proprietăți Știrbey pentru un eveniment atât de important marchează recunoașterea ospitalității și stilului Nadejei Știrbey, remarcată în presa zilei.

Proprietatea devine un loc preferat de promenadă, călărie, ședere al principesei moștenitoare a României, viitoarei regina Maria. Pasiunea sa pentru flori, împărtășită de Nadeja Știrbey, o fac să considere grădina, serele, parcul și pădurea de la Buftea locul ideal de petrecere a timpului liber. Un argument în plus al atracției pentru acest loc este posibilitatea de a călări și de îngriji aici unii cai favoriți.¹⁸ *„Buftea era un domeniu foarte bine orânduit, aproape de tot de București, iar prințul Știrbey croise în pădure lungi alei pe*

¹¹ Mărturie orală Mihaela Stoica, Buftea, august 2010.

¹² S.M.B.A.N., Fond P.M.B. Tehnic, dosar 5/1901, f. 19.

¹³ Părinții săi au fost beizadea Alexandru Știrbey (1837-1895) și Maria Ghica-Comănești. Barbu Al Știrbey era prin tatăl său nepotul domnitorului Țării Românești, Barbu D. Știrbey (1849-1853, 1854-1856), fratele mai mare al domnitorului Gheorghe Bibescu.

¹⁴ Nadeja s-a născut în 1876 la Loschwitz, în Saxa, din căsătoria prințului George Bibescu (1834-1902) cu contesa Marie-Henriette-Valentine de Riquet de Caraman-Chimay (1839-1914). Prin tatăl său era nepoata domnitorului Țării Românești, Gheorghe Bibescu (1842-1848), fratele mai mic al lui Barbu D. Știrbey.

¹⁵ "Universul" (reg.), nr. 71, 27 martie 1946, p. 1.

¹⁶ Mărturie orală din 15 octombrie 2010, dna. Mariana Ionescu, fostă ghid al palatului.

¹⁷ A.N.I.C., fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, inventar 466, dosar 109.

¹⁸ *„(Vineri, 25 iulie 1919) Dar să fiu la Buftea fără toți cei dragi de acolo este o tortură pentru mine, deși Paul m-a primit cu entuziasm. El are grijă în locul meu de Grui Sânger și calul arată deja mult mai bine.”* vezi Maria, regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1918 – decembrie 1919)*, vol. I, Editura Historia, București, 2006, p. 248.

care puteai goni în galop, pe un drum bătut, lungime de mai mulți kilometri"¹⁹ (s.n.).

Odată cu declarația de război făcută Germaniei și Bulgariei, familia regală (regina și toți copiii) se mută în august 1916 în palatul mare de la Buftea, iar familia Știrbey în casa mică de pe proprietate. Cu prilejul mutării, prințesa Nadeja face în jurnalul său, ce acoperă perioada 1916-1918, o mărturisire de atașament pentru casa în care a petrecut 21 de ani fericiți: *"(Buftea, 14 aout 1916) ...une longue nuit blanche, c'est écoulée tristement à faire passer devant moi les longues années de bonheur rémplis de tant de faits, de tant de joies vécus dans cette chère vieille maison que j'aime comme une amie, comme un être vivant, il me semblait quand nous enlevions les tentures et les meubles que les murs fronçaient le sourcil mécontents de nous voir les dégarnir..."*²⁰ (s.n.).

Nadeja și fiicele sale se ocupă de organizarea și funcționarea unei cantine la vechea gară Buftea în 1916, ajutându-i pe soldații în trecere prin localitate.²¹ Din noiembrie 1916 până în decembrie 1918 familia regală și familia Știrbey părăsesc Buftea pentru a se refugia în Molodva. După plecarea familiei la Iași, proprietatea Știrbey din Buftea intră pe mâna ofițerilor nemți, având loc *"dezmembrarea moșiei și jaful casei"*²². *"Reușiseră să găsească argintăria familiei, ascunsă cu grijă la rădăcina unui stejar de la marginea parcului"*²³. Soțiile ofițerilor folosesc hainele Nadejei Știrbey și scandalul ajunge până la Martha Bibescu care intervine pentru a constata pagubele și a opri jefuirea. La Buftea se va stabili comandamentul german și aici se vor duce tratativele încheierii păcii din 1918.

La reforma agrară de după primul război mondial, peste 660 ha sunt expropriate, familiei rămânând aproximativ cu 280 ha teren arabil, 125 ha pepiniere, 50 ha vii, 1829 ha păduri.²⁴ După primul război mondial, bulevardului principal din Buftea pe care se plimba regina²⁵ i se va da numele acesteia, iar către 1921²⁶, la inițiativa Nadejei, se va ridica o cruce în cinstea eroilor căzuți, ea aflându-se în piața în care converg principalele străzi din Buftea. În perioada înfăpturii marilor reforme, Barbu Al. Știrbey împrumută în zonă localnicii.

Implicarea familiei Știrbey în organizarea învățământului în Buftea este dovedită în nenumărate rânduri. Există mărturia că Barbu Al. Știrbey a susținut înființarea unei școli de meserii în Bucoveni²⁷. Gimnaziul, devenit liceul-internat, a fost o altă inițiativă a lui Barbu Știrbey care s-a preocupat de educația copiilor țăranilor, muncitorilor, funcționarilor satelor învecinate moșiei sale, fiind prima instituție de acest gen într-o

¹⁹ Regina Maria a României, *Povestea vieții mele*, vol. 3, Editura Moldova, Iași, 1991.

²⁰ A.N.I.C., F.B.Ș., dosar 80, jurnalul (1916-1918) prințesei Nadeja Știrbey, f. 3 verso.

²¹ Regina Maria a României, *Povestea vieții mele*, vol. 3, p. 99.

²² Sutherland, Christine, *Fascinanta Martha Bibescu și lumea ei*, Editura Vivaldi, București, 2004, p. 358.

²³ *Ibidem*, p. 195.

²⁴ A.N.I.C., fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, inventar 466, dosar 109.

²⁵ <<(Vineri, 12 martie 1920) Însă galopul spre casă pe "bulevardul Maria" a fost o adevărată luptă cu furtuna...>>, vezi Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1920 – decembrie 1920)*, vol. II, Editura Historia, București, 2006, p. 88.

²⁶ Mărturie orală din 15 octombrie 2010, Mihaela Stoica, studentă la Facultatea de Istoria și Teoria Artei.

²⁷ A.N.I.C., fond F. B. Ș., dosar 13, f. 347, telegramă de mulțumire a sătenilor din Bucoveni adresată prințului Barbu Al. Știrbey.

comunitate atât de mică, anul înființării fiind 1923. Anterior sediului impunător construit între 1929-1930 în stil național (pe un teren de 15.000 mp pus la dispoziție de Barbu Știrbey în apropierea gării), școala a funcționat în case mult mai modeste date tot de Barbu Știrbey²⁸. În 1930 tot în stil național se construiește clubul copiilor, căminul cultural, de latura muzicală și sprijinirea corului s-a ocupat fiica familiei, Maria Știrbey.

Biserica Sfânta Varvara (sfânta Barbara este posibil să fi fost aleasă pentru că era patroana lui Barbu Știrbey) a fost construită între 1934 și 1939, proiectul aparținând arhitectului Ionescu-Berechet, terenul fiind donația lui Barbu Al. Știrbey. În perioada 1931–1940 Nadeja și Barbu nu au mai locuit la Buftea, iar numele fondatorului a fost înlăturat de pe unele clădiri publice²⁹.

Preocuparea pentru personalul său răzbate și din testamentul redactat în 1933: *“Rog pe moștenitorii mei să aibă grijă de funcționarii și servitorii mei în măsura serviciului și a anilor serviți.”*³⁰ În 1940 Nadeja și Caterina Știrbey ajutate de tatăl lor au înființat un spital la liceu.³¹

Principesa Ileana descrie astfel atmosfera de la Buftea chiar înainte de dispariția lui Barbu Știrbey: *„(9 martie 1946)...Acum câteva zile am fost la Buftea. Prințul și prințesa sunt cam suferinzi, dar acolo domnește aceeași atmosferă de odinioară”*³². Proprietatea rămâne în folosința soției sale, dar de fapt de ea se ocupă Nadeja și Șerban Flondor până la naționalizare.

Domeniul avea 22 ha în 1946 fiind compus din palat, 5.000 mp curte, 10.500 ha teren agreement și 11 ha teren livezi (duzi și nuci), evaluate la 1.653.000.000. Mobilierul proprietăților Știrbey din Buftea valora 264.000.000 lei. Capela avea 2 încăperi, pe o suprafață de 280 mp, în valoare de 1.960.000 lei. Teren agricol se întindea pe 307.6794 ha³³.

Parcul și pădurea proprietății Știrbey aveau odinioară 30 de ha și erau parte din Codrul Vlăsiei. Este posibil ca alegerea locului de către familie pentru ridicarea palatului să se fi datorat tocmai acestei păduri și a lacului format de Colentina. Desigur că apropierea de moșia Bibescu a contat și ea foarte mult. *“Mogoșoaia aparține prințului Nicolae Bibescu, vecină cu o superbă reședință a prințului Alexandru Știrbei. Se află aici una dintre cele mai frumoase păduri, devenite prea rare în România, unde amatorii de singurătate pot visa în voie zile întregi. Uneori se celebrează serbări câmpenești, pline de*

²⁸ Vezi *Liceul internat Buftea*, corespondență familială săptămânală, 1932-1934, fotografii ale vechiului și noului sediu, vizite oficiale și mesaje ale unor personalități ca: Iorga, Goga, Gusti, Simion-Mehedinți.

²⁹ *“Înlăturarea numelui meu de pe Așezămintele culturale create cu ajutorul meu la Buftea mă îndreptățește să nu mai fac liberalități pe cari, iubitor de țară și de neam, voiam să le fac. Nu uit cuvintele Scripturii “stânga să nu știe ce face dreapta”, dar nu se poate admite ca alții dintr’un sentiment pornit din ură nejustificată sau din servilism interesat și fără cauză să micșoreze fapta bună pentru a lovi o dată mai mult pe nedrept în cel ce a săvârșit-o.”*>> în A.N.I.C., fondul F. B. Ș., dosar 1.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ A.N.I.C., F.B.Ș., dosar 16, f. 3.

³² G.T. Kirileanu, *Sub trei regi și trei dictaturi (Amintiri, jurnal și epistolar)*, vol. I, 1872-1916, Editura Crigarux, Piatra Neamț, 2004, p. 219.

³³ A.N.I.C., fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, reforma agrară din 1945, jud. Ilfov, dosar 542/1949, domeniile Știrbey (moștenitori Șb. Flondor), plasa Buftea, comuna Buftea, p. 3 verso.

animație și veselie (mai ales "Pogorârea Sfântului Duh")>>³⁴.

Amenajarea parcului nu a schimbat aspectul originar locului, probabil opțiunea proprietarilor fiind grădina engleză, revenită la modă în plină perioadă romantică. Proprietarii și arhitecții-peisagiști se interesau de efectul avut asupra privitorului/vizitatorului, de integrarea și surpriza provocată de prezența unor monumente pe proprietate. *"Aici este un frumos castel, parc, capelă, cișme, etc...ici un lac mare din Colintina cu barca pentru amatori de barcarole, coala un pod de lemn de construcție bizară, apoi mora de foc, casa de musafiri³⁵, porta triumfală și altele dau destul de vedut pentru vizitatori"*³⁶.

Parcul a găzduit majoritatea evenimentelor din 1909 prilejuite de sărbătoarea regelui și vizita prințului moștenitor german, dar cu siguranță era locul unor partide de călărie și poate și de vânatoare³⁷. În perioada interbelică se practicau: *"Sporturi în pădure și pe lac, jocuri în parc și în casă, șarade costumate seara după masă, dansuri în salonul de muzică (...am și învățat gezul, dansul la modă...)"*³⁸.

Amenajările din jurul casei se datorează cu certitudine Nadejei, care era preocupată de trandafirii ei, de pergolă, de diferite aclimatizări ale unor specii rare.³⁹ În perioada interbelică se construiesc noi sere și sunt cunoscute nume de grădinari, cel mai probabil de origine străină: H/Naum⁴⁰, Schneider⁴¹, Bernhard⁴², Janin.⁴³ În 1920 doamna Martineau, o cunoscută horticultoare a vremii este prezentă la Buftea; aceasta

³⁴ Ulysse de Marsillac, *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*, Editura Meridiane, București, 1999, p. 158.

³⁵ Posibil Casa mică.

³⁶ C. Alessandrescu, *Dicționarul geografic din Ilfov*, p. 97.

³⁷ Presupunere în baza panopliei cu animale și păsări împăiate, enunmerate în inventarul din 1949.

³⁸ I. G. Duca, *Cronica unui român în veacul XX*, Jon Dumitru Verlag, München, 1983, p. 94.

³⁹ „*l'eucalyptus este également arrivé, je l'ai deja payée*” în B.A.R., Mss., S 34(57)/DLXXXIV, Buftea, Nadeja către mama ei, Valentine de Caraman-Chimay.

⁴⁰ „(Luni, 6 iunie 1921) Și eu tocmai îl am cu mine, la Bran, pe bătrânul Haum, grădinarul lui Barbu” în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1921 – decembrie 1921)*, vol. III, Editura Historia, București, 2006, p. 190.

⁴¹ „(Miercuri, 9 iunie 1920) am venit acasă cu flori minunate, tăiate din grădina Schneider” în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1920 – decembrie 1920)*, vol. II, Editura Historia, București, 2006, p. 173 și „(Joi, 14 mai 1925) M-am dus cu mașina la Buftea, pe o ploaie mare, ca să o vizitez pe Nadêje și florile lui Schneider. La început, mai ploua încă, dar după un excelent ceai am putut ieși să mă uit la flori. Era și Barbu acolo și mai târziu au venit, pe neașteptate și Brătienii. Irișii erau extraordinari, pe o suprafață mult mai mare decât am eu la Copăceni, dar aici ei cultivă flori de mult mai mulți ani, pe când eu sunt doar în cel de-al patrulea an de când îi cultiv, așa că nu trebuie să fiu geloasă, ci doar să mă bucur că fac ceea ce Buftea a făcut atât de multă vreme. Cu cât putem dezvolta mai mult horticultura în România cu atât voi fi mai fericită”, în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie – 31 decembrie 1925)*, vol. VII, Editura Historia, București, 2008, p. 127.

⁴² <<(Miercuri, 25 iunie 1924) Grădinarul, care a venit la ei de la noi, lucrează bine și toată partea de sud, marea grădină „comercială”, este splendidă, un fel de grădină pe care sper să o obțină, cu timpul, la Copăceni.>> în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (1924)*, vol. VI, Editura Historia, București, 2008, p. 319.

⁴³ „(Sâmbătă, 12 ianuarie 1924) L-am vizitat pe bătrânul Kish și caii, de asemenea pe soții Bernhard (grădinarul care a fost la noi) și la noile sere, care sunt cu adevărat practice și de care avem atâtă nevoie la Cotroceni, dar pentru care întâmpin atâtea dificultăți ca să le obțin. Cu un grădinar bun ca Janin, dacă aş avea serele adecvate, am putea avea și flori minunate” în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (1924)*, p. 21.

se afirmase în domeniu la Paris și în Statele Unite ale Americii, lucrase pentru regina Alexandra a Marii Britanii și după perioada petrecută la Buftea va lucra și pentru regina Maria a României, la Bran, împreună cu arhitectul Liman, publicând apoi o serie de cărți despre această experiență⁴⁴.

Din pepinierele de la Buftea⁴⁵ se puteau comanda în perioada interbelică pomi fructiferi (zeci de soiuri de meri și peri de vară, toamnă și iarnă, gutui, pruni, caiși, piersici, cireși, vișini, migdali, nuci, agriși, coacăzi), zmeură, căpșuni, fragi, răchită, sparanghel, puieți pentru garduri vii, zeci de soiuri de trandafiri (pletoși, pitici, înalți, urcători, de dulceată), liliaci arbori ornamentali. Mai multe terenuri din apropierea proprietății erau cultivate cu diferite soiuri de viță de vie. În apropierea lacului se aflau orezării.

Pădurea era pe o suprafață de 1815 ha și era formată din salcâmi⁴⁶, nuci, ulmi, stejari, arțari, corni.

Nu se cunosc monumente sau statui în interiorul parcului, doar din unele fotografii se pot observa cupe de piatră și un vas mare⁴⁷ în apropierea pergolei. De la capelă, înspre turnul de apă, a existat o masă de marmură pe care se crede că s-a semnat tratatul de pace de la Buftea. În fața capelei a existat și o troiță din lemn.

De remarcat, însă, o cișmea din perioada anterioară domniei lui Barbu D. Știrbey: <<“În mijlocul unei alei umbrose este o cișmea cu apă foarte bună la beut, care poartă următoarea inscripție: “Acestă cisme s-au rădicat de dumnealui marele dvornic Barbu Știrbei și s-au lucrat de Hristea Tersaneliu ceșmegiul 1844 iulie”. De altă parte cu litere noi “renovat de principele Al. B. Știrbei, 1888””⁴⁸ (s.n.). În prezent dispărută, locul ei se afla lângă o pergolă, iar elementele decorative pot fi reconstituite din fotografii de familie⁴⁹. Trebuie remarcată forma dreptunghiulară, sub nivelul pământului, elementele neorenescentiste clasicizante în decorație (arcade, firide, stâlpi cu capitel corintic, mascheron, cochilii, rozete, un panou decorativ cu doi păuni afrontați). Cele două plăci cu inscripțiile amintite anterior erau de o parte și de alta pe pereții cișmelei. Prezența acestui monument trebuie pusă în legătură și cu Casa mică a vornicului, devenit domnitor, care a preferat acest stil clasicizant și la reședința sa din București.

În fața palatului se afla un bazin, fără a putea identifica un an al amenajării, căci în unele fotografii terenul este neamenajat, iar în altele nu apare bazinul, ci o movilă de pământ amenajată cu un rond de plante și central un arbust.⁵⁰

Prima reședință de pe proprietate a fost Casa mică ce îi este atribuită vornicului Barbu D. Știrbey. Dacă ținem seama că la 1844 a construit cișmeaua și la 1850 a (re)

⁴⁴ Mrs Philippe Martineau, *Roumania and Her Rulers*, David McKay Company, Philadelphia, 1926.

⁴⁵ *Pepinierele Știrbey*, Buftea, 1936-1937, tipografia Lupta, București, septembrie 1936.

⁴⁶ „(Vineri, 14 mai 1920) Pădurea era plină de salcâmi înfloriți” în Maria, Regina României, *Însemnări zilnice* (ianuarie 1920 – decembrie 1920), p. 145.

⁴⁷ A.N.I.C., F.B.Ș., album 152, f. 29.

⁴⁸ C. Alessandrescu, *Dicționarul geografic din Ilfov*, Socecu, p. 97.

⁴⁹ A.N.I.C., F.B.Ș., album 96, f. 48, cu creionul Buftea.

⁵⁰ A.N.I.C., F.B.Ș., album 126, f. 41.

ctitorit o biserică în Flămânzeni, este posibil ca în aceeași perioadă să fi comandat și construirea casei⁵¹. Stilul neoclasic ales poate fi pus în legătură cu cel al proprietății din Calea Victoriei, București, datorat arhitectului francez Michel Sanjouand în perioada 1833-1835, reprezentativ pentru opțiunile estetice ale lui Barbu D. Știrbey, vornic la acea dată. Nu se cunoaște, însă, arhitectul Casei mici de pe proprietatea de la Buftea.

Casa are o formă dreptunghiulară și posibil ca unele ferestre să fi avut frontoane sau cornișă. În 1949⁵² "conacul mic" era descris ca fiind format din beci, parter și pod, avea 10 încăperi, dar era o construcție veche, fără confort, pe o suprafață de 266 m.p., cu acoperiș de tablă, valoarea construcției fiind de 1.862.000 lei. În apropierea acestuia se aflau grajdurile. Până în prezent casa a suferit intervenții majore care nu mai fac vizibile elemente de odinioară.

Din cele trei fotografii identificate ca reprezentând posibile interioare din casa mică nu reiese o decorație parietală cu elemente neoclase, ci mai degrabă o simplă zugrăvire de culoare deschisă, posibil de dată ulterioară (fotografiile sunt din 1916 și ar putea fi din perioada în care familia Știrbey s-a mutat în casa mică pentru a lăsa palatul mare familiei regale). Opțiunea amenajării interioare ține mai mult de spațiul oriental, pereții fiind acoperiți cel puțin trei sferturi pe înălțime cu piese textile ample (naționale, orientale), paturile-divan sunt pe laturile camerelor, fiind și ele acoperite cu cuverturi și perne, așa cum încă se mai puteau întâlni și în alte case boierești până în preajma primului război mondial⁵³. Este posibil ca această casă veche să nu fi avut un sistem de încălzire care ar fi necesitat acoperirea și abundența pieselor de mobilier. Un alt motiv al prezenței unor piese mai vechi ar fi acela că în acest spațiu se depozitau obiectele care nu își mai găseau loc în palatul mare, acest lucru fiind atestat de inventarul din 1949.

Principalele camere sunt un hol, dormitoare, o sufragerie, bucătăria și camera, o baie. Judecând după unele obiecte cum ar fi aparat de fotografiat, cutie de pictură, manechine de croitorie acest spațiu a fost unul pentru diferite activități creative ale personajele feminine ale familiei Știrbey, tot aici putând să fie realizate și unele scene vivante de coloratură orientală imortalizate în diferite fotografii.

Trăsăturile definitorii ale acestor spații sunt: alăturarea unor piese orientale cu piese occidentale (un șifonier lăcuit cu aplicații de bronz aurit), un birou stil Ludovic al XVI-lea, abundența vegetală și textilă, amplasarea pe pereți a unor tablouri executate pe materialele textile. Acest gust poate fi pus pe seama călătoriile la Istanbul și Veneția și a punerii în valoare a unor amenajări în stilul lui Mariano Fortuny (1871-1949)⁵⁴.

⁵¹ A.N.I.C., F.B.Ș., album 159 inscripționat Buftea, f. 4.

⁵² A.N.I.C., fond Ministerul Agriculturii și Domeniilor, reforma agrară din 1945, jud. Ilfov, domeniile Știrbey (moștenitori Șt. Flondor), plasa Buftea, comuna Buftea, dosar 542/1949, p. 3 verso.

⁵³ A.N.I.C., F.B.Ș., album 98, f. 45, posibil interior în casa mică, posibil 1916.

⁵⁴ Mariano Fortuny, de origine spaniolă, dar rezident la Veneția, a fost pictor, sculptor, decorator, creator de modă și de scenografie teatrală, restaurator, fotograf, operator de lumini. Stilul decorativ Fortuny este caracterizat printr-o abundență textilă, în principal cu motive orientale, artistul realizând nenumărate imprimeuri pentru lămpi, tapet, covoare, perne, cuverturi, draperii, rochii. Din scrisori ale Marthei Bibescu, cumnata Nadejei Știrbey, știm că a fost vizitat de aceasta la Veneția și că la Mogoșoaia se aflau țesături Fortuny. Fiicele Știrbey apar îmbrăcate în rochii *Delfos* create tot de Fortuny.

Un element de feronerie⁵⁵ la una dintre ferestrele originare, amplă ca deschidere, poate fi comparat ca tratare cu cele din sala de bal de la parterul palatului din Calea Victoriei. Este posibil ca aceeași echipă să fi lucrat și aici sau ele să fi fost produse de aceeași firmă.

Situația bunurilor de pe proprietatea de la Buftea poate fi identificată din inventarul din 1949.⁵⁶ Gruparea pieselor de mobilier și a obiectelor de artă o redau sintetizată mai jos:

Conacul mic din zid acoperit cu tablă:

- Pod: dulapuri, bufete, măsuțe, bufet vitrină, manechine croitorie, noptiere, scaune, oglinzi, etajere, lăzi, sipete, 27 rame diferite pentru tablouri, trusă pictură
- Camera 1: șifoniere, pat dublu tapizat, masă stil Ludovic XIV, scrin cu 4 sertare, sipet, paravane, divan, sofa tapisată, măsuțe, scaune tapisate, noptiere, oglindă de perete, oglinzi mici, policandru, etajeră, 1 statueta, 13 tablouri diferite
- Anexe camera 1: veselă, tacâmuri, tacâmuri antice, bibelouri de porțelan, cupă antică, sfeșnice, servicii ceai și cafea, pahare, aparate de fotografiat, haine, 1 statueta înțel, cupe, ou de găscă de alabastru, carpete neterminate, carpete brodate, vază mică de porțelan, carpetă turcească, covoare, pleduri, covor românesc, carpetă națională, sfeșnice, 14 piese diferite de argint, păpuși porțelan, icoane, albume diferite, păsări din alabastru, flori din porțelan, vase de diferite mărimi
- Birou: carpetă națională, sobă teracotă, măsuțe stil florentin, policandru cu 6 lumânări, ceas de perete și ceas de masă
- Hall: covor și carpete, pendulă
- Sufrageria: 2 pături turcești, veselă, pahare, tacâmuri, statueta de marmură, argintărie, sobă de teracotă
- Dormitoare: covoare românești
- Bucătărie și cămară
- Baie
- Beci

Având în vedere atenția acordată complexului de la Buftea, scena unor evenimente istorice și vizite ale unor personalități de seamă ale primei jumătăți a secolului al XX-lea, considerăm că proprietatea și familia Știrbey merită discutate și în contextul economic și al influenței avute asupra Zonei Buftea.

Abrevieri

A.N.I.C. = Arhivele Naționale Istorice Centrale

F.B.Ș. = Fondul Barbu Știrbey

B.N., C.S. = Biblioteca Națională, Colecții Speciale

B.A.R., Mss. = Biblioteca Academiei Române, Manuscrise

S.M.B.A.N. = Serviciul Municipiului București, al Arhivelor Naționale

⁵⁵ A.N.I.C., F.B.Ș., album 98, f. 17, casa mică, 1916.

⁵⁶ A.N.I.C., fond Ministerului Agriculturii și Domeniilor, reforma agrară din 1945, județul Ilfov, dosar 542/1949, succesiunea Flondor, inventar Buftea.